

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA DIREKTORLARNING MOLIVAVIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Usanov Zafar Beknazarovich

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash
va ularning malakasini oshirish instituti mustaqil izlanuvchisi

ORCID ID: 0009-0006-8839-0462

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22139717>

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy kompetensiyalarini shakllantirishning zamonaviy yondashuvlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Tadqiqotda rahbar kadrlarning moliyaviy boshqaruv sohasidagi kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion usullari, jumladan kompetensiyaviy-modulli ta'lim, keys-stadi, mentorlik, raqamli ta'lim texnologiyalari, diagnostik baholash, action learning hamda professional learning community kabi yondashuvlarning mazmuni va amaliy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, moliyaviy kompetensiya, direktor, kompetensiyaviy yondashuv, modulli ta'lim, keys-stadi, mentorlik, action learning, professional learning community, raqamli ta'lim, moliyaviy menejment.

Maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlar ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv faoliyatiga nisbatan yangi talablarni shakllantirmoqda. Xususan, maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, davlat va byudjetdan tashqari mablag'lardan oqilona foydalanish, moliyaviy rejalashtirish hamda hisobotlarni shaffof yuritish bo'yicha kompetensiyalari zamonaviy boshqaruvning muhim mezoniga aylanmoqda. Shu sababli direktorlarning moliyaviy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan o'qitish texnologiyalarini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb ilmiy va amaliy vazifalaridan biri hisoblanadi.

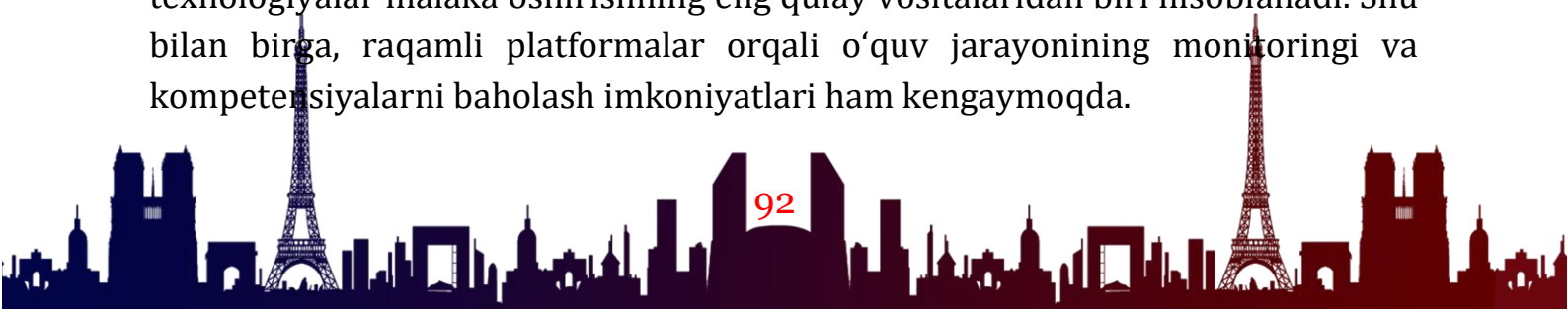
Zamonaviy pedagogik va menejment nazariyalarida rahbarlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uzluksiz va amaliyotga yo'naltirilgan jarayon sifatida talqin qilinadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy kompetensiyalarini shakllantirishda ham an'anaviy o'qitish usullaridan voz kechib, kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bunday yondashuvlar rahbarlarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki murakkab moliyaviy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, risklarni baholash va resurslarni samarali boshqarish ko'nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Eng samarali yondashuvlardan biri kompetensiyaviy-modulli ta'lim tizimi hisoblanadi. Ushbu tizimda o'quv dasturlari alohida fanlar asosida emas, balki rahbar faoliyati uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar asosida tuziladi. Jumladan, byudjetni rejalashtirish, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash, xarajatlarni tahlil qilish, risklarni boshqarish va moliyaviy nazorat kabi yo'nalishlar mustaqil modullar ko'rinishida tashkil etiladi. Natijada har bir direktor o'z ehtiyojidan kelib chiqib, aynan o'zi uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa malaka oshirish jarayonining moslashuvchanligini oshirib, vaqt va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Moliyaviy kompetensiyalarni rivojlantirishda keys-stadi (case study) metodining o'рни ham alohida ahamiyatga ega. Mazkur metod real yoki shartli moliyaviy vaziyatlarni tahlil qilish orqali nazariy bilimlarni amaliy qarorlar bilan bog'lash imkonini beradi. Masalan, byudjet mablag'larining qisqarishi, qo'shimcha moliyalashtirish manbalarini jalb qilish yoki moliyaviy hisobotlarda yuzaga kelgan kamchiliklarni bartaraf etish kabi vaziyatlarni muhokama qilish direktorlarning tahliliy fikrlashi va boshqaruv qarorlarini qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, guruhli muhokamalar va jamoaviy yechimlarni ishlab chiqish rahbarlarning kommunikativ va strategik boshqaruv ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi.

Direktorlarning kasbiy rivojlanishida mentorlik instituti ham samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Tajribali rahbarlarning yangi tayinlangan yoki moliyaviy boshqaruv tajribasi yetarli bo'lmagan direktorlar bilan tizimli hamkorligi nazariy bilimlarning amaliy faoliyatga tezroq tatbiq etilishiga yordam beradi. Mentorlik jarayonida real muammolar yuzasidan maslahatlar berilishi, hujjatlar bilan ishlash tajribasi almashilishi hamda murakkab moliyaviy vaziyatlarni birgalikda tahlil qilish rahbarlarning kasbiy rivojlanishini jadallashtiradi.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliyaviy kompetensiyalarni shakllantirishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Masofaviy ta'lim platformalari, elektron o'quv modullari, virtual simulyatorlar va onlayn test tizimlari direktorlarga ish faoliyatidan ajralmagan holda uzluksiz ta'lim olish imkonini beradi. Ayniqsa, geografik jihatdan uzoq hududlarda faoliyat yuritayotgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari uchun bunday texnologiyalar malaka oshirishning eng qulay vositalaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, raqamli platformalar orqali o'quv jarayonining monitoringi va kompetensiyalarni baholash imkoniyatlari ham kengaymoqda.

So'nggi yillarda kompetensiyalarni rivojlantirishda diagnostik baholashga asoslangan individuallashtirilgan yondashuv keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvning mohiyati direktorning mavjud moliyaviy bilim va ko'nikmalarini dastlab baholash hamda aniqlangan ehtiyojlardan kelib chiqib shaxsiy rivojlanish dasturini ishlab chiqishdan iborat. Natijada barcha tinglovchilar uchun yagona dastur emas, balki har bir rahbarning kasbiy ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim modeli shakllantiriladi. Bunday yondashuv malaka oshirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shu bilan birga, zamonaviy yondashuvlarni amaliyotga joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, barcha hududlarda zarur raqamli infratuzilmaning mavjud emasligi, tajribali mentorlar sonining cheklanganligi, mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan keyslar va amaliy materiallarning yetarli emasligi mazkur yondashuvlarning keng joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli ularni bosqichma-bosqich joriy etish, hududlarning imkoniyatlarini hisobga olish hamda metodik ta'minotni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

1-jadval. MTT direktorlarining moliyaviy kompetensiyalarini shakllantirishning zamonaviy yondashuvlari

Yondashuv	Asosiy maqsad	Kutilayotgan natija
Kompetensiyaviy-modulli ta'lim	Individual kompetensiyalarni rivojlantirish	Moslashuvchan va samarali o'qitish
Keys-stadi	Real vaziyatlarda qaror qabul qilish	Amaliy boshqaruv ko'nikmalari
Mentorlik	Tajriba almashish	Kasbiy moslashuvning tezlashishi
Raqamli ta'lim	Uzluksiz malaka oshirish	Masofaviy va qulay ta'lim
Diagnostik baholash	Individual ehtiyojlarni aniqlash	Shaxsiy rivojlanish trayektoriyasi
Action Learning	Nazariyani amaliyot bilan bog'lash	Real loyihalar orqali kompetensiya rivoji
Professional Learning Community	Hamkorlikda o'rganish	Doimiy kasbiy rivojlanish

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlarni kompleks ravishda qo'llash an'anaviy malaka oshirish

tizimiga nisbatan ancha yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Kompetensiyaviy-modulli ta'lim, keys-stadi, mentorlik, action learning, professional o'rganish hamjamiyatlari va raqamli texnologiyalar o'zaro uyg'unlashgan holda direktorlarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlaydi hamda ularning strategik boshqaruv salohiyatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2023-yil 26-maydagi PF-79-son Farmoni. — Toshkent, 2023.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2021–2023-yillarga mo'ljallangan Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasi. — Toshkent, 2021.
- 3.Козокова, Ч. А., & Шерматов, А. А. (2019). ЖЕНСКАЯ ЛИТЕРАТУРА В УЗБЕКИСТАНЕ (на примере современной узбекской прозы). Культурные инициативы, 282-283.
- 4.Shermatov, A. SOME FEATURES OF IMPLICATURE IN ENGLISH AND UZBEK LITERARY TEXTS.
- 5.Jalolov, J., & Mahkamova, G. T. (2015). Ashurov Sh. S. English language teaching methodology.
- 6.Ashurov, S., & Mukhiddinova, S. (2024). The Harmony of the Concepts of Time and Language. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 30-34).
- 7.Ashurov, S., & Suvonova, N. (2023). Humorous phraseologisms-as a tool of funny assessment of real events (in French material). In BIO Web of Conferences (Vol. 65, p. 10024). EDP Sciences.
- 8.Шомуродова, Ш. Ж. (2016). ИЗУЧЕНИЕ СЕМАНТИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ПРИ ОДНОСТРУКТУРНОЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕРИВАЦИИ (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА). Ученый XXI века, (2-4).
- 9.Narzikulova, R. (2026). LINGUISTIC REPRESENTATION OF ARCHETYPES IN FANTASY LITERATURE. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 7(01), 314–323. <https://doi.org/10.37547/mesmj-V7-I1-39>
- 10.Rayhona, N. (2025). Humor pragmalinguistics. SHOKH LIBRARY.
- 11.Ikramov, F., Hashimova, S., Khaydarova, S., Mukhtorova, G., Tursaatov, A., Muxitdinova, D., & Narzikulova, R. (2025). The impact of multilingual education on marine conservation awareness in coastal communities. International Journal of Aquatic Research and Environmental Studies, 730-742.

- 12.Murodbek, A. (2026). THE PHILOSOPHICAL, SOCIOLOGICAL, AND CULTURAL ROOTS OF THE CONCEPTS OF “WAR” AND “PEACE”. Shokh Articles Library, 1(1).
- 13.Mirjalol, B., Samandar, H., & Murodbek, A. (2026). APPROACHES TO TEACHING AND DEVELOPING WRITING SKILLS ABSTRACT. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 85(2), 337-342.
- 14.Abduraximova, F. K. (2022). Modern approaches and methods in teaching English language. Экономика и социум, (1-1 (92)), 10-13.
- 15.Abduraximova, F. (2026). GAME-BASED VOCABULARY TEACHING IN EFL THROUGH COGNITIVE AND COMMUNICATIVE PERSPECTIVES. Asian journal of scientific research and innovations, 5(1), 411-414.